

Estrella Morente

Interview

Grenzeloos Estrella Morente

Estrella Morente is overal. Alleen al dit voorjaar had ze een Amerikaanse tournee en kwam ze naar de Lage Landen. Ze zong een ontroerende ode aan Paco de Lucía op de Dag van Andalusië en in september is ze een van de grote namen op het openingsgala van de Bienal de Flamenco in Sevilla. Wat schuilt er achter deze grande dame van de flamenco cante, die zo ontroerd kan raken van een blikje stroopwafels? Over de universele kunst van flamenco, de erfenis van haar beroemde vader en de stevige band die ze voelt met Nederland.

Een ster, dat is ze. En niet alleen in naam. In Spanje kan Estrella Morente niet onopgemerkt over straat. Haar jarenlange carrière, haar beroemde vader, haar glamourhuwelijk met een van de bekendste stierenvechters: als Estrella verschijnt, zijn de fans en paparazzi altijd wel ergens in de buurt. Ze heeft het voorkomen van een klassieke schoonheid en een enorme présence op het podium. Maar als ze tegenover je zit voor een interview, krijg je als snel het gevoel een goede vriendin te spreken. Ze bewondert het blikje stroopwafels dat ze net heeft gekregen. Het Delfts-blauwe motief doet haar denken aan de cadeaus die vader Enrique mee naar huis nam na zijn tournees in Nederland. "Ik ben opgegroeid in een huis vol Hollandse souvenirs."

Interview met een flamenco-diva

Na maanden mailen en bellen met het management heb ik dan eindelijk een interviewafspraak. Vooraf wordt me een aantal strenge restricties opgelegd. Terwijl ik op mijn beurt wacht in de hal bij de kleedkamers, staar ik naar de met hout ingelegde ster die voor de gesloten kamerdeur in de vloer van Carré prijkt. Ik hoor aan het einde van de hal palmas, een gitaar en wat stevige voetstapen van Estrella's entourage. Ik wil een foto maken van de ster voor mij op de grond, maar hou de camera in de tas: "No fotos", had Estrella's assistente me net nog toegeroepen. En daar hou ik me angstvallig aan. De verstrikende tijd, de wachtende medejournalisten, de voelbare voorstellingsspanning in de catacomben van dit majestueuze theater: het maakt allemaal dat ik best nerveus ben. Gaat ze kortaf zijn, wil ze wel wat zeggen?

Las Sábanas de Holanda

Als ik dan eindelijk naar binnen mag, valt alle druk in één keer weg. Ik kan me geen rustiger en liever gezicht voorstellen dan dat van deze zogenaamde diva. In joggingpak en krullers staat ze me met zachte stem te woord. Zelfs als de manager venijnig op de deur klopt dat de tijd voorbij is, blijft ze rustig en vraagt ze me om nog eventjes te blijven. Nederland is een thema dat steeds terug komt in ons gesprek. Halverwege het interview zingt ze voor me. Ik weet niet wat me overkomt. Deze ster zingt voor mij alleen. En mijn oude minidiskrecorder is de enige getuige. Wat ze zingt ontgaat me even door de opwinding van het moment. Maar bij het afluisteren herken ik het eerste couplet van 'Las Sábanas de Holanda'. Ik vraag Marlies Jansen, onze flamencokenner bij Mundo Flamenco, over de letra. Een volksliedje over ontluikende liefde, leer ik. En waar kan die beter ontluiken dan tussen de mooiste kwaliteit lakens? Of: lakens (sábanas) uit Holland. Het lied is door la Niña de los Peines 'flamenco gemaakt'. En Estrella Morente heeft het in haar hart gesloten als haar eigen liefdesliedje over de Lage Landen. Zo blijkt ook bij de afsluiting van haar weergalozes concert in Carré, waar ze het nogmaals opvoert, maar dan voor een volle zaal.

Nederlandse connectie

De link tussen de familie Morente en Nederland gaat verder dan Delfts blauw en stroopwafels. Estrella groeide op als dochter van Enrique Morente. Deze veelzijdige flamencozanger geldt als een van de vernieuwers van de flamencokunst. Hij ging verbanden aan met andere muzieksoorten, van Bulgaars keelgezag tot snoeiharde punk, en met andere kunstvormen, zoals beeldende kunst en literatuur. Picasso was een grote inspiratiebron voor hem en als een van de eerste flamenco-artisten gebruikte hij de teksten van de dichter Lorca voor zijn werk. Ook in geografische zin ging Morente grenzen over. Zoals naar Nederland, samen met El Payo Humberto ('de niet-zigeuner Humberto', artiestennaam van Huib Wilkes).

"Flamenco is universeel en drukt zich uit in emoties."

Deze Nederlandse gitarist maakte kennis met flamenco via een Spaanse gastarbeider die in de jaren zestig een kamer huurde van zijn moeder. 'Humberto' ging flamencogitaar studeren in Spanje bij onder andere de beroemde Niño Ricardo. Terug in Nederland wist hij veel Hollanders op te warmen voor de flamenco. Onder andere door optredens te verzorgen met Enrique Morente, met wie hij ook een lp opnam. Als klein meisje hoorde Estrella haar vader vaak over Holland vertellen, zegt ze. De beroemde tolerantie

en vrijheid waren belangrijke onderwerpen van gesprek in huize Morente. En ja, ook de kaas.

Amerikaanse droom

Estrella treedt al sinds haar tienerjaren op. Toch vraag ik me altijd af, bij dit soort 'papepelartiesten', of ze niet ooit eens iets anders hebben willen doen. "Als ik geen flamenco was gaan zingen, dan was het iets anders artistieks geworden. Danseres, schrijver, kunstschilder. Ik heb meegekregen dat alle kunsten samengaan. Het is dan ook niet gek dat bij de vele hommages aan mijn vader ook exposities en andere kunstvormen horen. Hij bracht ons van jongs af aan bij dat de kunsten, net als flamenco, universeel zijn." Net voor dit Nederlandse optreden is Estrella in de Verenigde Staten geweest, als eerste flamencozangeres die een grote Amerikaanse tournee deed. Hoe ging het optreden in de USA? "Het was voor mij als een droom, een groot voorrecht om de flamenco mee te nemen naar de Verenigde Staten. Hoewel je eigenlijk beter kunt zeggen dat de flamenco mij meegenomen heeft. Ik heb prachtige steden gezien zoals New York en Chicago. We wisten niet goed wat we konden verwachten: in Amerika zijn veel flamenco dans- en gitaaroptredens geweest, maar zang toch iets minder. Maar de reacties waren overal hartverwarmend. We hebben echte liefde voor de flamenco gevoeld. Soms letterlijk. Tijdens deze tournee heb ik al een paar keer de onbedwingbare behoefte gehad om contact te maken met het publiek. Dan móet ik gewoon het podium verlaten en

mensen aankijken, aanraken als ik zing. Dan voel je alle grenzen van taal, land en cultuur wegvallen. Flamenco is universeel en drukt zich uit in emoties. Die emoties zijn voor iedereen gelijk, in welk werelddeel je ook bent. Het is een wonder om dat iedere keer weer te mogen delen."

"In Andalucía hebben we niet het alleenrecht op flamenco."

De erfenis van Enrique

Op de cd-omslag van *Autorretrato* is vader Enrique te zien. Een verstild moment vlak voor een optreden. Vader kijkt dochter aan door de kleedkammerspiegel. Enrique zelf is ook te horen op de cd, die opgenomen werd voordat hij in 2010 plotseling overleed. Enrique Morente wordt nog volop herdacht in de flamencowereld. Het aanstaande flamencofestival Bienal de Sevilla opent met een hommage aan de maestro. Wat is de belangrijkste erfenis die Estrella van haar vader heeft meegekregen? "Mijn vader heeft drie biologische kinderen. Maar hij heeft nog veel meer muzikale nazaten die iets van hem hebben meegekregen. Hij zag het als zijn persoonlijke missie om de muziek over te brengen aan de jongere generaties. En ik denk dat dat zijn belangrijkste nalatenschap is. Mijn persoonlijke erfenis die ik van hem koester is hoe hij was als mens. En wat hij ons bijbracht over respect: voor jezelf, voor anderen en voor de wereld."

In februari overleed onverwachts Paco de Lucía. Deze gitarist was net zo vernieuwend voor de flamencogitaar als Enrique Morente was voor de flamencozang. Het overlijden sloeg in als een bom in de flamencowereld, die in korte tijd naast Morente en De Lucía ook zanger Fernando Terremoto en gitarist Moraíto Chico verloor. Hoe ziet Estrella Morente de toekomst van de flamenco met al deze grote namen die opeens verdwijnen? "Er is een belangrijke pilaar onder de flamenco weggeslagen met het overlijden van deze artiesten. Maar het wegvallen van al deze artiesten markeert ook een periode van verandering. We moeten blijven vechten voor waar zij zo hard aan hebben gewerkt: de ontwikkeling van de flamencokunst. Ik zie dat er overal op de wereld nieuwe aficionados bij komen. Ik zie het zo: in Andalucía hebben we misschien de voorsprong, maar zeker niet het alleenrecht op flamenco. Overal waar gezongen en gedanst wordt, kan de flamenco zich verder ontwikkelen. Dus ook in Japan. Of in Holland."

Ginette Lavell

Fotos: Annemiek Rooymans

